

STAVEBNÍ A JINÉ PRÁVO

MANŽELSTVÍ A MAJETKOVÉ VZTAHY I.

Rozvod je realitou dneška a rozvodovost se statisticky spíše zvyšuje. Někdy je až k nevíře, kam až může dojít vztah dvou lidí, kteří v počátcích demonstrovali takřka ideál soužití. Bohužel v konečné fázi vyhrává spíše ten, kdo na počátku kromě srdce poslouchal i hlavu.

KDY SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ ZANIKNE

Občanský zákoník nám předkládá výčet situací, které představují výjimku z výše uvedeného pravidla, tzn., že ačkoli manželství platně vznikne (existuje), společné jmění nikoli. Jde o následující případy:

a) prohlášení konkurzu na jednoho z manželů znamená zánik společného jmění a to nemůže opětovně vzniknout až do doby, než pomínou účinky prohlášení konkurzu na manžela-dlužníka;

b) jednomu z manželů (nebo oběma) je uložen trest propadnutí majetku v trestním řízení – společné jmění rovněž zaniká a může opětovně vzniknout rozhodnutím soudu; není podstatné, zda trest postihuje celý majetek takto odsouzeného, nebo pouze určitou část – společné jmění zaniká vždy;

c) oproti předchozí právní úpravě je nyní možné dosáhnout kompletního majetkového oddělení manželů (zrušení společného jmění), a to ze závažných důvodů rozhodnutím soudu; dříve zákon připouštěl pouze jeho zúžení na obvyklé vybavení domácnosti;

d) snoubenci mohou v předmanželské smlouvě vyloučit vznik společného jmění nebo jeho vznik smluvně odložit až k okamžiku zániku manželství;

e) snoubenci nebo manželé mohou přistoupit ke smluvnímu režimu oddělených jmění, přičemž sjednají-li si tento režim snoubenci, společné jmění stejně jako v předchozím bodě nevznikne, sjednají-li si uvedený režim mezi sebou manželé, společné jmění bude zrušeno k okamžiku účinnosti takové smlouvy a dojde k vypořádání dosud existujícího společného jmění.

Spoolečné jmění ze zákona

Spoolečné jmění mohou tvořit pouze věci, které mají určitou majetkovou hodnotu a patří manželům. Zároveň jsou vyloučeny předměty, ke kterým nelze nabýt vlastnické právo nebo takové právo vyhrazuje zákon pouze konkrétním osobám odlišným

TEXT: ANNA DOLEJSKÁ

Největší pře se, odmyslíme-li děti, tradičně odehrávají kvůli majetku. My se zaměříme zejména na obecné právní principy platné pro oblast společného jmění manželů. Téma bude rozděleno do dvou dílů s ohledem na jeho rozsáhlost.

Co je společné jmění manželů

Majetkové poměry mezi manžely upravuje tradičně občanský zákoník. Ten nový, zákon č. 89/2012 Sb., platí již více než rok. Společné jmění manželů spadá podle něj pod institut manželského majetkového práva a podléhá třem základním režimům. Jsou jimi režim zákonný, smluvní a nakonec ten, který je stanoven soudem. Vzniká pouze mezi manžely, automaticky, okamžikem uzavření manželství v souladu se zákonem. Základní charakteristikou tohoto institutu je rovnost, která má dopad například na proces vypořádání společného jmění. V rámci tohoto

vypořádání se obecně vychází z toho, že podíly obou manželů na společném jmění jsou stejně velké.

Obecně mohou snoubenci nebo manželé potenciální vznik a rozsah společného jmění modifikovat – zužovat či rozšiřovat, mohou jeho vznik vyloučit nebo již vzniklé zrušit.

Příklad: Petr nabyt byt ještě v době, než se oženil. Do manželství tedy vstoupil s bytem, který se součástí společného jmění nestane, jak stanoví zákon. Petr svou ženu velmi miluje a přál by si, aby nemovitost patřila jim oběma stejně. Manželé tedy spolu sepíší smlouvu, kterou Petr zahrne byt do společného jmění.

Jiní manželé jsou naopak velmi obezřetní a byli by rádi nabývali nadále, i po dobu trvání manželství, výhradně pro sebe. Uzavřou tedy ještě před vznikem manželství (nebo v jeho průběhu) smlouvu, ve které uvedou, že společné jmění nevznikne, že každý z nich bude nabývat výhradně sám pro sebe, resp., že se společné jmění ruší a vypořádává k datu takové smlouvy.

od manželů. Půjde jak o věci hmotné (movité a nemovité), tak o věci nehmotné, které mají určitou majetkovou hodnotu či dokonce práva k nehmotným věcem, připouští-li to jejich povaha (například věcná břemena, patent, zaknihované akcie, pohledávky atp.). Společné jmění tvoří zkrátka vše, co nabyt jeden z manželů nebo oba společně za trvání manželství, tzn. jak majetek (aktiva), tak dluhy (pasiva).

Do společného jmění nejčastěji patří: plat nebo mzda včetně odměn (benefity), příjmy ze sociálního zabezpečení, výhry ze sázek a loterií, stipendia, obchodní podíl či členství v družstvu, autorské odměny, společně zakoupené věci, jako například automobil, nemovitost, elektronika a bohužel i dluhy, nejčastěji z různých půjček, pokud nejde o dluhy týkající se majetku, který náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, který přesahuje zisk z tohoto majetku, nebo dluhy převzaté pouze jedním z manželů bez souhlasu druhého, aniž se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Co je ze společného jmění vyloučeno

Začneme u § 709 občanského zákoníku, který obsahuje výčet toho, co je ze společného jmění vyloučeno. Jde o věci, které

- slouží osobní potřebě jednoho z manželů (oblečení, dioptrické brýle, zubní kartáček apod.);
- byly nabyty darem, děděním nebo odkazem pouze jedním z manželů, ledaže dárcé při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl;
- nabyt jeden z manželů jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech (například kompenzace za újmu na zdraví);
- nabyt jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví (například jeden z manželů prodá automobil, který patří výhradně jemu (získá jej například darem) – finanční prostředky, které z něj utrží, budou náležet opět výhradně jemu);
- nabyt jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku (například finanční náhrada od pojišťovny, která se vztahuje ke škodě na majetku patřícím výlučně jednomu z manželů).

Pozor na pravidlo, dle něž se do společného jmění výslovně řadí zisk generovaný z majetku, který vlastní výhradně jeden

z manželů (nelze řadit pod bod d). V tomto případě půjde typicky o nájemné plynoucí z nájmu bytu vlastněného výlučně jen jedním z manželů nebo třeba o úroky z výlučně vlastněných peněžních prostředků. Zisk přitom představuje výnos, avšak snížený o náklady vynaložené jedním z manželů na zachování, údržbu, správu... výlučně vlastněné věci. Pravidlo platí analogicky i v případě vzniku dluhů. Vznikne-li dluh pouze ve vztahu k majetku vlastněnému výlučně jen jedním z manželů, potom se nestane součástí společného jmění, ačkoli vznikne za trvání manželství, ovšem s výjimkou té části dluhu, která odpovídá vyšší zisku z výlučně vlastněné věci. Taková část dluhu do společného jmění zahrnuta bude.

Příklad: Petr K. zdědí ještě před svatbou po rodičích dům, jenž však pár let po svatbě zoufale volá po rekonstrukci. Dům je zároveň obýván nájemníky, takže měsíčně vynáší Petru K. určitou sumu v podobě nájemného. Petr K., v té době již manžel, uzavře smlouvu o dílo, jejíž závazky však neplní, tzn. neplatí. Tím vznikne dluh vztahující se k Petrovu domu, který bude z části dluhem výlučně pouze Petra K., z části se ale stane dluhem společným v rozsahu, který odpovídá zisku plynoucímu z této nemovitosti do společného jmění (v tomto případě půjde o zisk z pronájmu nemovitosti zřejmě ve vyšší počítané za dobu od sňatku až po uzavření smlouvy o dílo – v této věci bohužel občanský zákoník mlčí).

Nejasné otázky

Na některé otázky nám ale občanský zákoník nedává jasnou odpověď. Například jde o to, které náklady budou snižovat případný zisk, zda pouze náklady užitečné a nezbytné pro fungování a zachování věci, nebo i náklady přepychové. Do značné míry se dnes vychází z názorových pilířů předchozí právní úpravy. Mělo se za to, že náklady nezbytné a užitečné sniží výnosy z výlučně vlastněné věci. Naopak náklady tzv. přepychové (mohlo by jít například o pořízení nového vybavení domu, ačkoli stávající vybavení je plně funkční a vizuálně uspokojivé) by výnosy snižovat neměly. Jednoznačnou odpověď přinese zřejmě až rozhodovací praxe soudů a zcela jistě se v každém případě bude rozhodovat individuálně.

Na doplnění ještě dodávám, že stávající občanský zákoník neposkytl jasné pravidlo ve věci, kdy má být za majetek výlučně vlastněný jedním manželem pořízen jiný majetek (např. byt za dům). V tomto případě by mělo platit, že celá (nesnížená) částka získaná z prodeje výlučně vlastněné věci

se stane opět výlučným vlastnictvím toho kterého manžela, stejně jako další věc z těchto peněz pořízená. ✖

SEZNAM LISTIN O MANŽELSKÉM MAJETKOVÉM REŽIMU

Nový občanský zákoník nám přinesl veřejný seznam manželských majetkových smluv. Je veden u Notářské komory České republiky. Smlouvy upravující majetkové poměry mezi manžely mohou být nově evidovány v tomto seznamu, pokud to daná smlouva výslovně stanoví nebo pokud o to oba manželé požádají. Zápis smlouvy do uvedeného rejstříku působí jejím zveřejněním v seznamu automaticky vůči třetím osobám, i kdyby tyto osoby se smlouvou nebyly seznámeny. V případě nezařazení takové smlouvy do seznamu se manželé mohou účinků smlouvy dovolávat pouze po předchozím prokazatelném seznámení třetí osoby s obsahem smlouvy. Seznam bude evidovat také soudem stanovená majetková uspořádání mezi manžely.

ÚPRAVA MANŽELSKÉHO MAJETKOVÉHO PRÁVA

Manželské majetkové právo podléhá třem základním režimům. Vedle režimu zákonného (§ 709–715 občanského zákoníku), režimu založeného rozhodnutím soudu (§ 724–728 občanského zákoníku) existuje i modifikovaný majetkový režim dohodnutý mezi snoubenci nebo manžely, tedy režim smluvní (§ 716–723 občanského zákoníku), spočívající v režimu:

- oddělených jmění (§ 729–730);
- vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství;
- rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu.

AUTORKA

Anna Dolejská je absolventkou Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Spolupracuje s naší redakcí a zabývá se mimo jiné dopady nového občanského zákoníku na dotčené oblasti.